

CURTEA
DE APEL CHIȘINĂU

CHISINAU
COURT OF APPEAL

2043, mun. Chișinău, str. Teilor 4

4 Teilor str., Chișinău 2043

www.instante.justice.md; e-mail: cac@justice.md

www.instante.justice.md; e-mail: cac@justice.md

Tel. (022) 409-209; Fax: (022) 635-355

Tel. (022) 409-209; Fax: (022) 635-355

Ob. Ob. 43 № *4-3574-331*

Dosarul nr: 21r-2556/21

Destinatar: Curtea Constituțională a Republicii Moldova

Adresa: Mun. Chișinău, str. Al. Lăpușeanu 28, MD-2020

Prin prezenta, Curtea de Apel Chișinău vă expediază spre examinare sesizarea depusă de către avocații Viorel Berliba și Ivan Ungureanu privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, în cauza cu nr. 21r-2556/21.

Anexă: Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate – 19 file.
Încheierea Curții de Apel Chișinău din 13 decembrie 2022 – 5 file.

Judecătorul
Curții de Apel Chișinău

Daguța Sergiu

11:45
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA
Intrare Nr. *289*
"09" 02 2023

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

SESIZARE

PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE

a sintagmei „stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei” din art. 126 alin. (1)-(2) din Codul penal al Republicii Moldova, în măsura în care este obligatorie luarea în considerațiune a valorii salariului mediu pe economie prognozat, stabilit la momentul comiterii faptei, care este mai mic decât cel stabilit la momentul judecării cauzei, inclusiv la momentul executării pedepsei penale, antrenând contextul neaplicării efectului retroactiv al legii penale, prezentată în conformitate cu articolul 135 din Constituția RM

A. AUTORUL SESIZĂRII

A.1. Persoană fizică

1. Nume: BERLIBA

UNGUREAN

2. Prenume: Viorel

Ivan

3. Funcția: avocat

avocat

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun

6. Prin Sentința Judecătoria Botanica, mun. Chișinău, din 4 iunie 2015, Aliona TUFAN a fost recunoscută vinovată și condamnată în baza art. 326 alin. (3) lit. a) din Codul penal al Republicii Moldova (*în continuare - C. pen. al RM*) (semnul accidental cu efect agravant – *cu primirea de bunuri sau avantaje în proporții deosebit de mari*), fiindu-i stabilită o pedeapsă sub forma de amendă în mărime de 5 000 unități convenționale, adică 100 000 lei), cu privarea de dreptul de a exercita activitatea de avocat pe un termen de 3 ani.

Împotriva Sentinței Judecătoria Botanica, mun. Chișinău, din 4 iunie 2015, a fost declarat apel de către procuror și de către avocatul Ion VIZDOGA, în numele și în interesele inculpatei Aliona TUFAN.

7. Prin Decizia Colegiului penal al Curții de apel Chișinău din 3 decembrie 2015 a fost respins ca nefondat apelul avocatului Ion VIZDOGA, în interesele inculpatei Aliona TUFAN, a fost admis apelul procurorului, a fost casată sentința în partea stabilirii pedepsei și a fost pronunțată o nouă hotărâre, prin care Aliona TUFAN a fost recunoscută și condamnată, în baza art. 326 alin. (3) lit. a) C. pen. al RM, la 4 ani închisoare, cu ispășirea pedepsei în penitenciar pentru femei de tip semiînchis.

Conform art. 65 C. pen. al RM, inculpata Aliona TUFAN a fost privată de dreptul de a exercita activitatea de avocat pe un termen de 3 ani. Conform art. 96 C. pen. al RM, **executarea pedepsei cu închisoarea a fost amânată până la atingerea vârstei de 8 ani a copilului _____, născut la _____**

Împotriva Deciziei Colegiului penal al Curții de apel Chișinău din 3 decembrie 2015, Aliona TUFAN a declarat recurs ordinar la 23 ianuarie 2016. La 26 aprilie 2016 Aliona TUFAN a depus recurs suplimentar.

8. Judecând recursurile ordinare Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție a decis, la 14 iunie 2016, de a respinge ca inadmisibile recursurile declarate de către Aliona TUFAN împotriva Deciziei Colegiului penal al Curții de apel Chișinău din 3 decembrie 2015, cu menținerea hotărârii atacate. Decizia motivată a fost pronunțată la 8 iulie 2016.

9. La data de 20 iunie 2019, în Judecătoria Chișinău (sediul Buiucani) a fost depusă o cerere în interesele persoanei condamnate Aliona TUFAN, în conformitate cu art. 10, art. 10¹ C. pen. al RM.

10. Prin cererea depusă la 20 iunie 2019 s-a solicitat *inclusiv* reîncadrarea (recalificarea) juridică a faptelor stabilite prin Decizia din 3 decembrie 2015, devenită definitivă și irevocabilă la 14 iunie 2016, prin care TUFAN Aliona a fost condamnată în baza art. 326 alin. (3) lit. a) C. pen. al RM, conform art. 326 alin. (1) C. pen. al RM, aplicându-se efectul retroactiv al legii penale, în particular art. 10, art. 10¹ C. pen. al RM.

11. Prin Încheierea din 12 noiembrie 2019 (judecător Alexandru NEGRU) se dispune *inclusiv*: **faptele cet. Aliona TUFAN, _____ comise la 5 noiembrie 2013, pentru care aceasta (sentința nr. 1/678/13 din 4 iunie 2015, decizia nr. 1a-1232/15 din 3 decembrie 2015, decizia nr. 1ra-704/2016 CSJ din 14 iunie 2016) a fost condamnată în baza art. 326 alin. (3) lit. a) C. pen. al RM se recalifică conform art. 326 alin. (2) lit. c) C. pen. al RM, cu menținerea pedepselor stabilite prin decizia Curții de apel Chișinău nr. 1a-1232/15 din 3 decembrie 2015.**

12. Prin Decizia Curții de apel Chișinău din 17 februarie 2020 se admite recursul declarat în interesele persoanei condamnate Aliona TUFAN, **se casează încheierea judecătorească din 12 noiembrie 2019 și se remite cauza la rejudecare**, în aceeași instanță, în alt complet de judecată.

4

13. Prin Încheierea din 29 octombrie 2021 se dispune *inclusiv*: se reîncadrează acțiunile persoanei condamnate Aliona TUFAN de la art. 326 alin. (3) lit. a) C. pen. al RM la art. 326 alin. (2) lit. c) C. pen. al RM, cu menținerea pedepsei stabilite prin decizia Colegiului penal al Curții de apel Chișinău din 3 decembrie 2015.

14. Stabilindu-se faptul că Încheierea judecătorească din 29 octombrie 2021 este, în partea care vizează încadrarea juridică a infracțiunii din art. 326 alin. (3) lit. a) C. pen. al RM în art. 326 alin. (2) lit. c) C. pen. al RM contrară principiului legalității (în particular raportat la principiul *LEX MITIOR*), transgresând standardul art. 7 din CEDO, precum și art. 6 din CEDO în aspectul care ține de motivarea soluției în această parte și încălcarea termenului rezonabil de examinare a plângerii, s-a depus o cerere de recurs (procedura este pendinte la instanța de apel).

C. Obiectul sesizării

15. Textul prevăzut la art. 126 alin. (1)-(2) C. pen. al RM, în particular sintagma:
„stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei”,

în măsura în care este obligatorie luarea în considerațiune a valorii salariului mediu pe economie prognozat, stabilit la momentul comiterii faptei, care este mai mic decât cel stabilit la momentul judecării cauzei, inclusiv la momentul executării pedepsei penale, antrenând contextul neaplicării efectului retroactiv al legii penale,

în raport cu prevederile art. 20 alin. (1), art. 23 alin. (2), art. 22, art. 54 din Constituția Republicii Moldova.

16. Art. 20 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova statuează că *orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.*

17. Potrivit art. 23 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, *statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.* Cu privire la incidența art. 23 din Constituție, acesta implică adoptarea de către legiuitor a unor legi accesibile și previzibile (Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 14 mai 2018, pct. 38; Hotărârea Curții Constituționale nr. 22 din 1 octombrie 2018, pct. 32; Hotărârea Curții Constituționale nr. 24 din 17 octombrie 2019, pct. 110). În jurisprudența sa, Curtea a menționat că testul calității legii se efectuează prin raportare la un drept fundamental (Decizia Curții Constituționale nr. 38 din 8 iulie 2016, pct. 35; Decizia Curții Constituționale nr. 44 din 22 mai 2017, pct. 18).

18. Operând cu art. 22 din Constituția Republicii Moldova, *nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.*

19. Conform art. 54 din Constituția Republicii Moldova, *în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului. Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare (...), în scopul (...) protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane (...). Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24. Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.*

20. În conformitate cu art. 10 C. pen. al RM, legea penală care înlătură caracterul infracțional al faptei, care ușurează pedeapsa ori, în alt mod, ameliorează situația persoanei ce a comis infracțiunea are efect retroactiv, adică se extinde asupra persoanelor care au săvârșit faptele respective până la intrarea în vigoare a acestei legi, **inclusiv asupra persoanelor care execută pedeapsa ori care au executat pedeapsa, dar au antecedente penale.** Legea penală care înăsprește pedeapsa sau înrăutățește situația persoanei vinovate de săvârșirea unei infracțiuni nu are efect retroactiv.

6

21. Potrivit art. 10¹ alin. (7) C. pen. al RM, în cazul în care, în temeiul efectului retroactiv al legii penale, se impune recalificarea faptei stabilite printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă, instanța de judecată, soluționând chestiunea privind executarea hotărârii respective, va recalifica fapta și va aplica pedeapsa prin fixarea maximului sancțiunii prevăzute de legea penală mai favorabilă condamnatului, dacă pedeapsa stabilită prin hotărârea irevocabilă este mai mare decât maximul prevăzut de legea penală nouă, sau va menține pedeapsa stabilită prin hotărârea irevocabilă.

22. Art. 3 alin. (1) din Legea nr. 100 din 22 decembrie 2017 privind actele normative indică la anumite principii care se raportează la procesul de elaborare a actelor normative, în particular legalitate, stabilitatea și predictibilitatea normelor juridice. Caracterul stabilității ar fi afectat prin prisma aplicării în același an a diferitor legi, raportându-ne la o situație tipică, dar comisă în diferite perioade de timp.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție¹

22. Conform art. 1 alin. (3), art. 4 alin. (2) art. 20 alin. (1) și art. 26 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate. Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale, inclusiv are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

22.1. Art. 4 și art. 8 alin. (1) din Constituție stabilesc faptul că dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale. Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

22.2. Curtea Constituțională, prin Hotărârea nr. 55 din 14 octombrie 1999, s-a pronunțat asupra interdependenței dintre actele normative naționale și tratatele internaționale și a menționat că normele și principiile unanim recunoscute ale dreptului internațional sunt executorii pentru Republica Moldova în măsura în care ea și-a exprimat consimțământul de a fi legată prin actele internaționale respective, iar executarea prevederilor tratatelor internaționale pe care Republica Moldova le-a ratificat este indiscutabilă.

22.3. Art. 8 alin. (1) din Constituție comportă consecințe juridice, presupunând, mai întâi, că organele de drept, inclusiv Curtea Constituțională și *instanțele de judecată*, în limitele competențelor care le revin, sunt în drept să aplice în procesul examinării unor cauze concrete normele dreptului internațional în cazurile stabilite de legislație. Or, în afară de principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, parte componentă a cadrului legal al Republicii Moldova sunt și tratatele internaționale.

22.4. Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 16 aprilie 2010 (pct. 2) statuează faptul că practica jurisdicțională internațională (...) este obligatorie pentru Republica Moldova, ca stat care a aderat la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

22.5. Prin aplicarea art. 4 din Constituție, aceste dispoziții convenționale au dobândit un statut aparte, fiind situate, în ierarhia actelor normative, pe o treaptă echivalentă Legii Fundamentale și având preeminență asupra prevederilor interne, în caz de divergență. În spiritul acestui text constituțional, Curtea dispune de instrumentele necesare în vederea îmbogățirii ansamblului garanțiilor și modalităților de protecție acordate drepturilor și libertăților fundamentale ale omului prin hotărârile pronunțate și soluțiile luate. Se reține că jurisprudența CtEDO și prevederile CEDO au o relevanță și direcționează examinarea litigiilor. În special, acest lucru este valabil atunci când litigiul privește în substanță problema garantării sau respectării unui drept consacrat de Constituție și de CEDO (*Hotărârea Curții Constituționale nr. 16 din 25 iunie 2013, pct. 78-80*).

¹ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta de ce consideră aplicabil unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție, adică va argumenta dacă există o ingerință în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție.

22.6. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 3 din 9 iunie 2014 cu privire la aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale CEDO (pct. 1) prevede că CEDO și Protocoalele adiționale la ea (nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 și 11) constituie tratate internaționale la care Republica Moldova este parte, la aplicarea cărora instanțele judecătorești urmează să țină cont de prevederile art. 4 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, de prevederile hotărârii Curții Constituționale nr. 55 din 14 octombrie 1999 „Privind interpretarea unor prevederi ale art. 4 din Constituția Republicii Moldova”, din care rezultă că CEDO constituie o parte integrantă a sistemului legal intern și, respectiv, **prevederile ei trebuie aplicate direct ca o oricare altă lege a Republicii Moldova**, ultima având prioritate față de restul legilor interne care îi contravin. Acest fapt rezultă și din conținutul art. 53 din CEDO, potrivit căruia nicio dispoziție din prezenta Convenție nu va fi interpretată ca limitând sau aducând atingere drepturilor omului și libertăților fundamentale, care ar putea fi recunoscute conform legilor oricărei părți contractante sau oricărei alte convenții la care această parte contractantă este parte. În același timp, atât Codul de procedură civilă, cât și Codul de procedură penală prevăd că tratatele internaționale au prioritate față de legislația internă și cer judecătorilor să aplice direct prevederile tratatelor internaționale. În acest sens, sarcina primordială cu privire la aplicarea prevederilor CEDO revine instanțelor naționale. Astfel, la judecarea cauzelor, instanțele de judecată trebuie să verifice dacă legea sau actul, care urmează a fi aplicate și care prevede drepturi și libertăți proclamate de CEDO, sunt compatibile cu prevederile acesteia. În caz de incompatibilitate, instanțele judecătorești vor aplica direct prevederile CEDO, despre acest fapt fiind menționat în actele judecătorești de dispoziție pronunțate.

23. Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni, care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nicio pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos (art. 22 din Constituție).

24. Curtea Constituțională din Republica Moldova, în Hotărârea nr. 24 din 09 octombrie 2014 (pct. 126) consacră, cu titlu de principiu fundamental, că respectarea obligațiilor internaționale asumate prin propria voință este o tradiție juridică și un principiu constituțional, ca parte inseparabilă a unui stat de drept.

În același sens, pct. 48 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 14 din 27 mai 2014 stabilește că, în conformitate cu prevederile art. 60 și art. 66 din Constituție, adoptarea legilor constituie prerogativa exclusivă a Parlamentului, iar orice reglementare urmează a fi **în limitele principiilor statuate în sistemul de drept în vigoare** și să se subscrie **principiului preeminenței dreptului**.

Or, principiul statului de drept fundamentează exigența unei protecții adecvate împotriva arbitrarului din partea puterii publice, iar preeminența dreptului ține de esența statului de drept, care impune ca orice imixtiune a autorităților în dreptul individului să fie supusă unui control strict. În același timp, unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului și ale statului de drept îl constituie **principiul legalității** (Hotărârea Curții Constituționale nr. 21 din 22 iulie 2016, pct. 52 și pct. 83). Legalitatea, ca principiu de bază al statului de drept, determină conformitatea normei sau a actului juridic cu principiile fundamentale și normele superioare, care stabilesc linii directorii și condiții privind edictarea normelor juridice.

25. Principiul legalității este axul în jurul căruia gravitează toate acțiunile, atât ale organelor publice, cât și ale instanței de judecată, care trebuie să desfășoare orice acțiune în strictă conformitate cu prevederile legii (Hotărârea Curții Constituționale nr. 5 din 17 martie 2009). Interpretarea strictă

a legii este un corolar direct al principiului legalității, al cărui valoare juridică este recunoscută atât în legislația națională, cât și în cea europeană.

În materie penală, principiile „*nullum crimen sine lege*” și „*nulla poena sine lege*”, stabilite ca valori constituționale în art. 22 din Constituție, impun ca doar legiuitorul să reglementeze conduita incriminată, astfel încât fapta, ca semn al laturii obiective, să fie cert definită, dar nu identificată prin interpretarea extensivă de către cei care aplică legea penală (*Hotărârea Curții Constituționale nr. 21 din 22 iulie 2016, pct. 62, pct. 69-71*).

26. Mai mult decât atât, efectul legii în timp este ghidat de principiul activității legii, potrivit căruia **legea se aplică tuturor faptelor în timpul în care se află în vigoare, are eficiență deplină și continuă din momentul intrării în vigoare și până la abrogarea ei.**

Consacrat expres în art. 22 din Constituție, principiul neretroactivității legii urmărește protejarea libertăților, contribuie la adâncirea securității juridice, a certitudinii în raporturile interumane. Principala valoare a ordinii de drept constă în posibilitatea oferită fiecăruia de a-și conforma comportamentul regulilor dinainte stabilite (*Hotărârea Curții Constituționale nr. 32 din 29 octombrie 1998*).

27. Art. 3 alin. (1) din Legea nr. 100 din 22 decembrie 2017 privind actele normative indică la anumite principii care se raportează la procesul de elaborare a actelor normative, în particular legalitate, stabilitatea și predictibilitatea normelor juridice.

28. Potrivit jurisprudenței CtEDO, art. 7 par. 1 din CEDO, care consacră principiul legalității incriminării și pedepsei (*nullum crimen sine lege; nulla poena sine lege*), pe lângă interzicerea, în mod special, a extinderii conținutului infracțiunilor existente asupra unor fapte, care, anterior, nu constituiau infracțiuni, prevede și principiul potrivit căruia legea penală nu trebuie interpretată și aplicată extensiv în defavoarea acuzatului.

29. În *Cauza Scoppola c. Italia (nr. 2)* (Hotărârea din 17 septembrie 2009, pct. 108-109), CtEDO, cu titlu de principiu fundamental, menționează că „**nucleul**” principiului legalității cuprinde una dintre garanțiile esențiale care decurg din dreptul european al drepturilor omului, și anume **aplicarea celei mai favorabile legi (LEX MITIOR)**.

30. Principiul *LEX MITIOR* vizează aplicarea legii celei mai favorabile acuzatului, ținând seama de situația acestuia, de natura infracțiunii și de circumstanțele în care a săvârșit-o. În cazul în care există diferențe între legislația penală în vigoare la momentul săvârșirii unei infracțiuni și legislația penală ulterioară, adoptată înaintea pronunțării unei hotărâri definitive, Curtea trebuie să aplice legislația ale cărei dispoziții sunt cele mai favorabile pentru inculpat (*mutatis mutandis Cauza Öcalan c. Turcia (nr. 2)* (Hotărârea din 18 martie 2014, pct. 175); *Cauza Gouarré Patte c. Andora* (Hotărârea din 12 ianuarie 2016, pct. 28); *Cauza Ruban c. Ucraina* (Hotărârea din 12 iulie 2016, pct. 37); *Cauza Koprivnikar c. Slovenia* (Hotărârea din 24 ianuarie 2017, pct. 49)).

31. Pentru CtEDO, această obligație de a aplica „dintre mai multe legislații penale, cea ale cărei dispoziții sunt cele mai favorabile pentru acuzat reprezintă o clarificare a normelor cu privire la **sucesiunea drepturilor penale**, care, potrivit acesteia, este un alt element esențial al art. 7, și anume **previzibilitatea pedepselor**”.

La fel ca interdicția aplicării retroactive, **principiul „LEX MITIOR” se aplică în ceea ce privește dispozițiile care definesc infracțiuni și pedepse, iar instanțele judecătorești trebuie să aplice legea ale cărei dispoziții sunt cele mai favorabile inculpatului** (*mutatis mutandis Cauza*

10

McIsaac c. Canada (Hotărârea din 14 octombrie 1982, pct. 11-13); *Cauza G. c. Franța* (Hotărârea din 27 septembrie 1995, pct. 26); *Cauza Westerman c. Țările de Jos* (Hotărârea din 13 decembrie 1999, subpct. 9.2); *Cauza Gombert c. Franța* (Hotărârea din 11 aprilie 2003, pct. 6-4); *Cauza Filipovitch c. Lituania* (Hotărârea din 19 septembrie 2003, pct. 7-2); *Cauza Gomez de Casafranca c. Peru* (Hotărârea din 19 septembrie 2003, pct. 7-4); *Cauza Van der Platt c. Noua Zeelandă* (Hotărârea din 22 iulie 2008, pct. 6-4)).

32. CtEDO, în *Cauza Maktouf și Damjanović c. Bosnia și Herțegovina* (Hotărârea din 18 iulie 2013) (*Opinia concordantă a domnului judecător Pinto de Albuquerque, la care aderă domnul judecător Vučinić*) prevede că dacă, ulterior comiterii unei infracțiuni, **o nouă lege prevede impunerea unei pedepse mai blânde, autorul infracțiunii trebuie să beneficieze de aceasta**. Acest lucru se aplică oricărei legi care prevede **reducerea sau atenuarea unei pedepse** și, inclusiv *a fortiori* unei legi care **dezincriminează a posteriori actele în cauză**. **În vreme ce o lege dezincriminatoare ulterioară se aplică autorilor faptelor PÂNĂ LA MOMENTUL EXECUTĂRII COMPLETE A PEDEPSELOR**, o lege penală nouă, care reduce sau atenuază pedepsele aplicabile, li se aplică autorilor actelor până în momentul în care condamnarea lor dobândește autoritatea de lucru judecat. Acest lucru înseamnă că art. 7 par. 1 din CEDO presupune **o comparație in concreto** a legilor penale aplicabile cauzei acuzatului, inclusiv **legea în vigoare la momentul săvârșirii infracțiunii (vechea lege)** și **cea în vigoare la momentul judecării (noua lege)**.

33. În jurisprudența sa, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a statuat că aplicarea legii penale mai favorabile implică în mod necesar o succesiune de legi în timp și se întemeiază pe constatarea că legiuitorul și-a schimbat opinia fie cu privire la **calificarea penală a faptelor**, fie cu privire la **pedeapsa** care trebuie aplicată unei infracțiuni (*Cauza Gianpaolo Paoletti și alții (C-218/15)* (Hotărârea din 6 octombrie 2016, pct. 27)).

34. Regula *LEX MITIOR* a fost recunoscută deja de Curtea de Justiție a UE, ca fiind un **principiu general** al dreptului UE, care rezultă din tradițiile constituționale comune statelor membre (*Cauza Berlusconi și alții (C-387/02, C-391/02 și C-403/02)* (Hotărârea din 3 mai 2005, pct. 68); *Cauza Campina (C-45/06)* (Hotărârea din 8 martie 2007, pct. 32); *Cauza Jager 0(C-420/06)* (Hotărârea din 11 martie 2008, pct. 59); *Cauza Mickelsson și Roos (C-142/05)* (Hotărârea din 4 iunie 2009, pct. 43)).

35. În *Cauza Mauro Scialdone (C-574/15)* (Hotărârea din 13 iulie 2017, pct. 156, pct. 160, pct. 162-163), Avocatul general, Michal BOBEK, concluzionează că principiul *LEX MITIOR* constituie în mod efectiv o excepție de la interdicția aplicării retroactive a dreptului penal. Acesta autorizează retroactivitatea ***IN BONAM PARTEM***, în consecință, în mod logic, se interzice retroactivitatea în ***MALAM PARTEM***. Or, **principiile *LEX MITIOR* și securității juridice nu sunt circumscrise momentului în care au fost săvârșite faptele, acestea se întind pe toată durata întregii proceduri**.

În consecință, principiul *LEX MITIOR* face parte dintre normele juridice de bază care reglementează funcționarea inter-temporală a dispozițiilor penale adoptate ulterior. Cerințele privind previzibilitatea și securitatea juridică includ, de asemenea, aplicarea acestuia ca parte a sistemelor juridice naționale și ale UE. În cazul în care, **odată ce o legislație penală mai favorabilă a fost adoptată și a devenit aplicabilă, ar fi în contradicție cu aceste cerințe, esențiale pentru principiul securității juridice, dacă aceasta nu ar fi aplicată**.

Se menționează că principiul *LEX MITIOR*, garantat la art. 49 alin. (1) a treia teză din Carta drepturilor fundamentale a UE **se opune revenirii la norme anterioare, mai dure, referitoare la**

11

elementele constitutive ale unei infracțiuni sau ale pedepselor în cazul în care legislația națională ulterioară adoptată în mod corespunzător a generat încredere legitimă în sfera personală a acuzatului. Această garanție ar putea fi văzută fie ca formând un strat mai amplu al **principiului legalității**, fie ca un drept distinct, care derivă din cerințele **securității juridice** și ale **previzibilității legislațiilor**.

Preocuparea fundamentală este clară: persoanele trebuie să poată invoca normele promulgate ale dreptului intern și să-și adapteze comportamentul în consecință. Într-adevăr, este cu totul posibil ca, invocând normele mai favorabile, promulgate în dreptul intern, o persoană care face obiectul unei proceduri penale sau reprezentantul acesteia să fi luat anumite decizii procedurale sau să-și fi modificat modul de acțiune într-o manieră relevantă pentru dezvoltarea ulterioară a acestei proceduri (pct. 164). În mod cert, standardele europene fac parte din sistemele juridice naționale. Prin urmare, acestea trebuie să fie luate în considerare la momentul aprecierii conformității (pct. 165).

36. Tribunalul Penal pentru fosta Iugoslavie, în *Cauza Dragan Nikolic* (Hotărârea din 4 februarie 2005), a statuat că principiul *LEX MITIOR* presupune că, dacă regula de drept aplicabilă infracțiunii comise de acuzat a fost revizuită, **legea mai blândă este cea care se aplică**. Regula de drept aplicabilă trebuie în mod necesar să aibă forță obligatorie, acesta fiind un element inerent acestui principiu.

Altfel spus, **principiul LEX MITIOR devine incident în ipoteza unei succesiuni de reguli cu caracter obligatoriu.**

37. Curtea Constituțională a României, în Decizia nr. 265 din 6 mai 2014 (pct. 31-32 și pct. 40-41), abordând problema legii penale mai favorabile (*LEX MITIOR*) a statuat că, prin aplicarea legii penale în timp se înțelege ansamblul de norme juridice penale care izvorăsc din rațiuni de politică penală, prin care se reglementează modul de aplicare a principiului *LEX MITIOR* în raport cu *timpul săvârșirii* infracțiunii și cu *momentul tragerii la răspundere penală* a celor ce au săvârșit infracțiuni (*mutatis mutandis* Decizia nr. 841 din 2 octombrie 2007).

Totodată, **determinarea legii mai blânde nu presupune o activitate abstractă, ci una concretă, fiind indisolubil legată de fapta comisă și de autorul ei** (*mutatis mutandis* Decizia nr. 834 din 2 octombrie 2007).

38. Pentru identificarea concretă a legii penale mai favorabile trebuie avute în vedere o serie de criterii, care tind fie la **înlăturarea răspunderii penale ori a consecințelor condamnării, fie la aplicarea unei pedepse mai mici**. Aceste elemente de analiză vizează, în primul rând, **CONDIȚIILE DE INCRIMINARE**, apoi cele de **TRAGERE LA RĂSPUNDERE PENALĂ** și, în sfârșit, **CRITERIUL PEDEPSEI**.

Or, determinarea caracterului „mai favorabil” are în vedere o serie de elemente, cum ar fi:

- condițiile de incriminare,
- cauzele care exclud sau înlătură responsabilitatea,
- cuantumul sau conținutul pedepselor,
- influența circumstanțelor atenuante sau agravante,
- normele privitoare la participare, tentativă, recidivă etc.

39. Deci, **criteriile de determinare a legii penale mai favorabile au în vedere atât condițiile de incriminare și de trageră la răspundere penală, cât și condițiile referitoare la pedeapsă.**

Prin urmare, conform jurisprudenței Curții Constituționale, instanțele judecătorești vor dispune

aplicarea legii penale mai favorabile, în intervalul cuprins între momentul săvârșirii faptei și momentul judecării definitive (Decizia nr. 265 din 6 mai 2014 (pct. 33)).

Curtea a adoptat o poziție clară privind definiția *LEX MITIOR*, cu scopul aplicării unor legi penale succesive: *LEX MITIOR* se manifestă ca fiind aplicarea legii celei mai favorabile acuzatului, ținând seama de **situația acestuia, de natura infracțiunii și de circumstanțele în care a săvârșit-o** (Decizia nr. 265 din 6 mai 2014 (pct. 40)).

40. Acest lucru înseamnă că art. 7 par. 1 din CEDO presupune o comparație *in concreto* a legilor penale aplicabile cauzei acuzatului, inclusiv **legea în vigoare la momentul săvârșirii infracțiunii** (vechea lege) și **CEA ÎN VIGOARE LA MOMENTUL JUDECĂRII** (noua lege). **În acest ultim sens, referitor la situația persoanei condamnate urma să se ia în vedere și să se aplice legea penală în vigoare la momentul pronunțării încheierii judecătorești din 29 octombrie 2021.**

41. În Hotărârea nr. 14 din 27 mai 2014 (pct. 62), Curtea Constituțională precizează că art. 7 par. 1 din CEDO nu garantează doar principiul neretroactivității legilor penale mai severe, dar, de asemenea, și **implicit principiul retroactivității legii penale mai blânde**. Acest principiu se transpune prin regula după care, dacă legea penală în vigoare la momentul comiterii infracțiunii și legile penale posterioare, adoptate înainte de pronunțarea unei decizii definitive, sunt diferite, **judecătorul trebuie să o aplice pe aceea ale cărei dispoziții sunt mai favorabile acuzatului.**

42. Principiul aplicării imperative a principiului *LEX MITIOR* în dreptul național este consacrat la:

- art. 7 din CEDO;
- art. 15 par. 1 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice;
- art. 9 din Convenția americană a drepturilor omului;
- art. 24 par. 2 din Statutul de la Roma;
- art. 49 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene;
- art. 15 din Carta arabă a drepturilor omului;
- art. 75 par. 4 lit. c) din Primul Protocol Adițional la Convențiile de la Geneva;
- art. 6 par. 2 lit. c) din al Doilea Protocol Adițional la Convențiile de la Geneva.

43. La nivel constituțional principiul *LEX MITIOR* este consacrat la:

- art. 22 din Constituția Republicii Moldova;
- art. 29 par. 3 din Constituția Albaniei;
- art. 65 par. 4 din Constituția Angolei;
- art. 22 din Constituția Armeniei;
- art. 71-VIII din Constituția Azerbaidjanului;
- art. 5 par. 4 din Constituția Braziliei;
- art. 11-i) din Constituția Canadei;
- art. 30 par. 2 din Constituția Capului-Verde;
- art. 19 par. 3 din Constituția Republicii Chile;
- art. 29 din Constituția Columbiei;
- art. 31 din Constituția Croației;
- art. 42 par. 5 din Constituția Georgiei;

- art. 89 din Constituția Letoniei;
- art. 52 din Constituția Macedoniei;
- art. 34 din Constituția Muntenegrului;
- art. 99 par. 2 din Constituția Republicii Mozambic;
- art. 29 par. 4 din Constituția Portugaliei;
- art. 15 par. 2 din Constituția României;
- art. 54 din Constituția Rusiei;
- art. 197 din Constituția Serbiei;
- art. 50 par. 6 din Constituția Slovaciei;
- art. 28 din Constituția Sloveniei;
- art. 35 par. 3 din Constituția Africii de Sud;
- art. 9 par. 3 din Constituția Spaniei.

44. Conform art. 10 lin. (1) C. pen. al RM, *legea penală care înlătură caracterul infracțional al faptei, care ușurează pedeapsa ori, în alt mod, ameliorează situația persoanei ce a comis infracțiunea are efect retroactiv, adică se extinde asupra persoanelor care au săvârșit faptele respective până la intrarea în vigoare a acestei legi, INCLUSIV ASUPRA PERSOANELOR CARE EXECUTĂ PEDEAPSA ori care au executat pedeapsa, dar au antecedente penale.*

Potrivit art 10¹ alin. (7) C. pen. al RM, *în cazul în care, în temeiul efectului retroactiv al legii penale, se impune recalificarea faptei stabilite printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă (situație tipică în care este vizată persoana condamnată Aliona TUFAN), instanța de judecată, soluționând chestiunea privind executarea hotărârii respective, va recalifica fapta și va aplica pedeapsa prin fixarea maximului sancțiunii prevăzute de legea penală mai favorabilă condamnatului, dacă pedeapsa stabilită prin hotărârea irevocabilă este mai mare decât maximul prevăzut de legea penală nouă, sau va menține pedeapsa stabilită prin hotărârea irevocabilă.*

45. Conform Deciziei Curții Constituționale nr. 2 din 19 ianuarie 2017, *„prin noile reglementări, legiuitorul a renunțat la concepția de a stabili în legea penală proporțiile mari și deosebit de mari conform criteriului unităților convenționale (depășirea a 2500 de unități convenționale pentru proporțiile mari, și respectiv, depășirea a 5000 de unități convenționale pentru proporțiile deosebit de mari), concepție aplicabilă până la operarea amendamentelor enunțate”.*

46. În fapt, norma pusă la baza condamnării persoanei Aliona TUFAN, în particular art. 326 alin. (3) lit. a) C. pen. al RM a suferit modificări semnificative sub aspectul decriminalizării, potrivit circumstanței deosebit de agravantă respective (art. 326 alin. (3) lit. a) C. pen. al RM), un ansamblu de fapte anterior comise și incidente acestei forme accidentale a infracțiunii (adică infracțiunile de trafic de influență comise în proporție de la 100 000 lei (în acțiune până la 6 noiembrie 2016) până la 348 640 lei (în acțiune începând cu 7 noiembrie 2016, aferent anului 2021, când a fost pronunțată încheierea judecătorească în cauza în care este vizată Aliona TUFAN)) nefiind incidente art. 326 alin. (3) lit. a) C. pen. al RM (infracțiunile cu cuantumul de la 100 000 lei până la 348 640 lei (aceasta din urmă calculată în anul 2021)).

47. Mai mult decât atât, **faptele persoanei condamnate Aliona TUFAN nu devin incidente art. 326 alin. (3) lit. a) C. pen. al RM, dar, în același timp nu devin incidente nici art. 326 alin. (2) lit. c) C. pen. al RM, adică traficul de influență prevăzut de art. 326 alin. (1) C. pen. al RM**

săvârșit cu primirea de bunuri sau avantaje în proporții mari.

Or, în anul 2021, proporția mare este ridicată la nivelul unui minim de 174 320 lei.

48. În fapt, infracțiunea comisă în anul 2013 viza realmente proporția de 138 880 lei, care nu se încadra, la momentul judecării cauzei (2021), nici în varianta deosebit de agravantă (proporția deosebit de mare), după cum a fost încadrată juridic potrivit deciziei definitive de condamnare a doamnei Aliona TUFAN, nici în varianta agravantă care vizează proporția mare (art. 326 alin. (2) lit. c) C. pen. al RM). Adică, la momentul judecării cauzei, în ordinea aplicării efectului retroactiv, până la executarea deplină a pedepsei penale, faptele comise în anul 2013 de către Aliona TUFAN au fost decriminalizate din perspectiva reținerii unor semne circumstanțiale cu efect agravant, nefiind incident (punând în evidență inclusiv anul 2021, adică până la punerea în executare a pedepsei penale) nici art. 326 alin. (3) lit. a) C. pen. al RM, nici art. 326 alin. (2) lit. c) C. pen. al RM.

49. În acest concurs de împrejurări relatate, în particular luând în vedere inclusiv faptul că referitor la persoana condamnată Aliona TUFAN nu a fost inițiată procedura de executare a pedepsei penale, se impune aplicarea efectului retroactiv al legii penale referitor la incriminarea faptei comise de către persoana condamnată Aliona TUFAN, dar pe măsura unui text de lege neconstituțional, care pune în dificultate aplicarea efectului retroactiv al legii penale, se admite o ingerință în dreptul persoanei referitor la legalitatea incriminării și legalitatea pedepsei penale.

50. Conform Deciziei Curții Constituționale, nr. 2 din 19 ianuarie 2017 (pct. 27), Curtea Constituțională reține că **efectul retroactiv al legii penale ține de aplicabilitatea noii legi penale mai favorabile în raport cu legea anterioară.** Acest principiu este indisolubil legat de cel al legalității, care reprezintă o caracteristică a statului de drept.

51. Potrivit Încheierii judecătorești din 29 octombrie 2021 se conchide că „ținând cont de prevederile art. 126 alin. (1) C. pen. al RM, în redacția nouă, aprobată prin Legea nr. 207 din 29 iulie 2016, în vigoare din 7 noiembrie 2016, pentru ca fapta imputată condamnatei să fie încadrată în limitele art. 326 alin. (1) C. pen. al RM, este necesar ca valoarea sumei pretinse și acceptate de condamnată să nu depășească 20 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin Hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei (anul 2013), adică suma de 77 000 lei. (...) Instanța apreciază ca neîntemeiată poziția părții apărării precum că instanța urmează să țină cont de cuantumul proporțiilor mari și deosebit de mari raportate la cuantumul salariului mediu pe economie valabil pentru anul 2021”.

52. În fapt, instanța de judecată, prin Încheierea din 29 octombrie 2021, a dat curs parțial aplicării efectului retroactiv al legii penale datorită unui text de lege neconstituțional, dar nu a pus în mișcare deplină aplicarea mecanismului principiului „LEX MITIOR”. Or, la momentul examinării cauzei prin prisma efectului retroactiv al legii penale, urma să se facă comparație cu legislația în vigoare la momentul comiterii faptei infracționale și CEA LA MOMENTUL EXAMINĂRII CAUZEI potrivit acestui principiu „LEX MITIOR”. La momentul examinării cauzei și pronunțării Încheierii din 29 octombrie 2021, faptele comise de către Aliona TUFAN în anul 2013 nu sunt incidente în niciun mod art. 326 alin. (2) lit. c) C. pen. al RM. În acest context, se consideră o situație contrară art. 7 din CEDO, în ipoteza în care sintagma „stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei” devine neconstituțională în măsura în care este obligatorie luarea în considerațiune a valorii salariului mediu pe economie

prognostic, stabilit la momentul comiterii faptei, care este mai mic decât cel stabilit la momentul judecării cauzei, inclusiv la momentul executării pedepsei penale, antrenând contextul aplicării unei legi care înrăutățește situația persoanei. Mai mult, se admite o lipsă de evaluare adecvată și, în fapt, o transgresare a principiului securității raporturilor juridice.

53. Deci, în speță, prin Sentința Judecătorei Botanica, mun. Chișinău, din 4 iunie 2015, se indică la faptul că elementul material al infracțiunii pentru care a fost condamnată Aliona TUFAN **datează cu 24 octombrie 2013**. Decizia a devenit definitivă și irevocabilă la 14 iunie 2016, adică la momentul respingerii recursurilor declarate împotriva Deciziei Colegiului penal al Curții de apel din 3 decembrie 2015.

Pedeapsa penală a fost amânată în executare și este, la moment, în cursul termenului de amânare până la atingerea vârstei de 8 ani a copilului TUFAN Arin (a. n. 10 august 2015), adică **până la 10 august 2023**.

54. Condiția calificativă a incriminării infracțiunii de trafic de influență, conform art. 326 alin. (3) lit. a) C. pen. al RM, adică săvârșirea infracțiunii de trafic de influență (în forma vânzării de influență – art. 326 alin. (1) C. pen. al RM), care a vizat agravarea răspunderii penale a persoanei condamnate Aliona TUFAN în baza art. 326 alin. (3) lit. a) C. pen. al RM a fost *săvârșirea infracțiunii cu primirea de bunuri sau avantaje în proporții deosebit de mari*.

55. Semnul accidental cu efect agravant, prevăzut de art. 326 alin. (3) lit. a) C. pen. al RM, a suportat anumite modificări semnificative de la momentul comiterii faptei infracționale și până la momentul actual, când pedeapsa penală în raport cu Aliona TUFAN nu a fost pusă în acțiune, fiind amânată executarea acesteia. În acest context, este important de a menționa faptul că o lege dezincriminatoare ulterioară se aplică autorilor faptelor până la momentul executării complete a pedepselor.

56. Conform situației faptice reținute de către instanța de judecată, proporția deosebit de mare – ca și semn calificativ agravant care a servit la condamnarea persoanei Aliona TUFAN, în baza art. 326 alin. (3) lit. a) C. pen. al RM, a fost completată, numeric, de suma de 138 880 lei.

În acest context, instanța de judecată (atât instanța de fond, cât și instanța de apel) au rezultat din situația vizată de norma art. 126 alin. (1) C. pen. al RM, care a fost intactă atât la momentul comiterii faptei prejudiciabile pentru care a fost condamnată Aliona TUFAN, cât și la momentul pronunțării sentinței de condamnare și rămânerii acesteia definitive și irevocabile.

Astfel, potrivit art. 126 alin. (1) C. pen. al RM (în vigoare la momentul săvârșirii faptei incriminate și la momentul condamnării persoanei Aliona TUFAN, nu, însă, până la momentul executării depline a pedepsei penale; or, în acest caz pedeapsa penală nici nu a fost pusă încă în executare, fiind amânată pe un termen prestabilit) se considerau proporții deosebit de mari valoarea bunurilor (...) primite (...), care, la momentul săvârșirii infracțiunii, depășeau 5000 (...) unități convenționale de amendă.

Adică quantumul minim al proporțiilor deosebit de mari era de la 100 000 lei, iar proporția bunurilor sau avantajelor reținute în speța pentru care a fost condamnată Aliona TUFAN a fost de 138 880 lei, ceea ce constituia proporția deosebit de mare.

57. Prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 207 din 29 iulie 2016 (în vigoare la 7 noiembrie 2016 – publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 369-378, art. 751, din 28 octombrie 2016), în conținutul art. 126 C. pen. al RM se operează modificări, în

particular sub aspectul cuantumului proporțiilor mari și deosebit de mari prevăzute de Partea specială a C. pen. al RM.

Astfel, începând cu data de 7 noiembrie 2016 se consideră proporții mari valoarea bunurilor (...) primite (...), care depășește 20 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei; de asemenea, se consideră proporții deosebit de mari valoarea bunurilor (...) primite, care depășește 40 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei.

58. În anul 2013, salariul mediu pe economie prognozat a fost de 3 850 lei (Hotărârea Guvernului nr. 951 din 20 decembrie 2012), adică proporția mare se valorifică, numeric, începând cu **minimul de 77 000 lei**, iar proporția deosebit de mare – **începând cu minimul 154 000 lei**.

În anul 2021, salariul mediu pe economie prognozat a fost de 8 716 lei (Hotărârea Guvernului nr. 923 din 22 decembrie 2020), adică proporția mare se valorifică, numeric, începând cu **minimul de 174 320 lei**, iar proporția deosebit de mare – **începând cu minimul 348 640 lei**.

În anul 2022, salariul mediu pe economie prognozat este de 9 900 lei (Hotărârea Guvernului nr. 458 din 29 decembrie 2021), adică proporția mare se valorifică, numeric, începând cu **minimul de 198 000 lei**, iar proporția deosebit de mare – **începând cu minimul 396 000 lei**.

59. În contextul situației faptice create, în particular rezultând din ipoteza că pedeapsa penală în raport cu persoana condamnată Aliona TUFAN nu a fost, în mod legal, pusă în acțiune, fiind în perioadă de amânare a executării pedepsei penale până la atingerea vârstei de 8 ani a copilului, iar condițiile incriminatorii au fost modificate, fiind decriminalizate în varianta accidentală reținută urmează a fi aplicate regulile principiului retroactiv al legii penale. Or, **aceste reguli, la nivel de decriminalizare, își produc efectul până la executarea definitivă a pedepsei penale**. Însă, norma legală, care este neconstituțională, în măsura în care nu oferă împiedică accesarea dreptului de aplicare a legii mai favorabile (LEX MITIOR) pune în dificultate această situație obiectivă.

60. Or, legea penală, la art. 126 alin. (1)-(2) C. pen. al RM operează cu un semn variabil, de evaluare, care este în acțiune, în baza unei hotărâri de Guvern, strict pentru un an de zile. Astfel, în acest caz, la fiecare an, art. 126 alin. (1)-(2) C. pen. al RM poate indica la o situație favorabilă (de regulă) sau nefavorabilă persoanei vizate, fapt care impune ipoteza comparării, în fiecare an, a acestui quantum al salariului mediu pe economie prognozat în raport cu situația cauzei supuse judecării, prin prisma principiului LEX MITIOR. Un quantum mai mare al salariului mediu pe economie prognozat, care decriminalizează fapta sau stabilește o altă modalitate a infracțiunii mai puțin gravă are incidență aplicativă, indiferent de momentul comiterii faptei și salariul mediu pe economie prognozat la etapa comiterii acestei fapte, respectându-se principiul LEX MITIOR.

F. LISTA DOCUMENTELOR

61. Una dintre condițiile obligatorii pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept din Constituție în cauza concretă pendinte în fața instanțelor de judecată. În acest sens, este încălcat dreptul care vizează legalitatea încriminării și a pedepsei penale, prin prisma neaplicării legii care ameliorează situația persoanei – adică a neaplicării principiului LEX MITIOR și a transgresării securității raporturilor juridice, pe baza unui text de lege prezumat neconstituțional.

62. Curtea Constituțională urmează să verifice, prin prisma argumentelor invocate, în ce măsură prevederile art. 126 alin. (1)-(2) C. pen. al RM, în particular sintagma „stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei” reprezintă o ingerință în dreptul fundamental al persoanei condamnate (Decizia Curții Constituționale nr. 8 din 24 ianuarie 2020, pct.27; Decizia Curții Constituționale nr. 24 din 2 martie 2020, pct. 18; Decizia Curții Constituționale nr. 63 din 11 iunie 2020, pct. 19; Decizia Curții Constituționale nr. 64 din 11 iunie 2020, pct. 19), raportându-ne la măsura în care este obligatorie aplicarea legii penale mai aspre de la momentul comiterii faptei în detrimentul legii penale care prevede fapta la momentul judecării cauzei penale ori la momentul executării pedepsei penale. Cu alte cuvinte, atestarea/neatestarea ingerinței în dreptul care vizează legalitatea încriminării și legalitatea pedepsei penale prin luarea în considerațiune a valorii salariului mediu pe economie prognozat, stabilit la momentul comiterii faptei, care este mai mic decât cel stabilit la momentul judecării cauzei, inclusiv la momentul executării pedepsei penale, nepunând în acțiune legea cea mai favorabilă pentru persoana vizată.

63. Prin Decizia Curții Constituționale nr. 2 din 19 ianuarie 2017 se declară inadmisibilă sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a sintagmei „în vigoare la momentul săvârșirii faptei” din art. 126 alin. (1) și alin.(1¹) C. pen. al RM, ridicată de către avocatul Elena Buguța în dosarul nr. 1a-936/2015, pendinte la Curtea de apel Chișinău.

În considerentele deciziei citate *supra* se statuează faptul că *Curtea reține că principiul aplicării legii penale mai favorabile (lex mitior) nu este incident rațiunii dispozițiilor Legii nr. 207 din 29 iulie 2016, care au instituit cert modalitatea de calcul a proporțiilor în legea penală, și anume prin determinarea mărimii proporțiilor mari și deosebit de mari în funcție de mărimea salariului mediu lunar pe economie prognozat, stabilit anual prin hotărâre de Guvern. 29. În același timp, Curtea reține că opțiunea legislativă de a lua în considerare salariul mediu lunar pe economie prognozat, stabilit prin hotărâre de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei, la determinarea proporțiilor mari și deosebit de mari nu instituie pentru destinatarii legii penale un tratament diferențiat. Or, în situații identice sau comparabile este aplicabil același mecanism de calcul al proporțiilor mari și deosebit de mari.*

Problema în speță, vizată prin sesizarea în cauză, se ridică prin prisma unor situații neidentice și imposibil de comparat, decât având la bază un singur cadru normativ. Adică, se are în vedere cel al stabilirii timpului de comitere a infracțiunii, prin care se identifică caracterul infracțional al faptei pentru fiecare făptuitor, dar și raportat la efectul aplicării legii mai favorabile, care decriminalizează faptele în cauză, inclusiv sub anumite aspecte accidentale, devenite incidente până la momentul executării depline a pedepsei penale, care nu pot fi aplicate doar în baza unui text de lege prezumat neconstituțional.

64. Sesizarea în cauză nu se raportează la tratamentul diferențiat al aplicării proporțiilor mari și deosebit de mari în situații identice sau comparabile, așa cum s-a nuanțat în Decizia nr. 2 din 19 ianuarie 2017, dar și în conținutul sesizării care a produs această decizie. Adică sesizarea anterioară a vizat art. 6 și art. 23 din Constituția Republicii Moldova, care nu coincide cu normele incidente, la care se raportează sesizarea referitor la neconstituționalitate prin speța respectivă.

65. Mai mult, a fost elaborată și o opinie separată, anexată la decizia nr. 2 din 19 ianuarie 2017, de către judecătorul constituțional Igor DOLEA. În opinia judecătorului constituțional citat *supra*, se atestă cel puțin două probleme legate de respectarea principiului clarității legii penale:

- construcția gramaticală poate crea impresia că organul de urmărire penală, sau instanța, efectuând încadrarea juridică a faptei, urmează să se ghideze de momentul comiterii infracțiunii, **indiferent dacă ulterior a fost sau nu modificat salariul mediu lunar pe economie prognozat**. În perspectiva în care salariul mediu pe economie va crește, o asemenea interpretare va duce, implicit, la afectarea art. 10 C. pen. al RM și, în mod firesc, a principiului retroactivității legii penale mai favorabile;

- la aplicarea retroactivă a legii penale mai favorabile, organele judiciare vor fi obligate să recalifice fapta de fiecare dată când vor pronunța hotărârea, pentru a asigura exactitatea acesteia, în cazul în care fapta infracțională, urmărirea sau judecarea cauzei (inclusiv în apel și recurs) se vor produce în diferiți ani bugetari.

66. Adică, prin caracterul stabilității normei, raportat la efectul retroactiv, sesizarea în cauză este depusă pentru prima dată, punând în evidență problema conturată, sub alt aspect decât cel vizat de Decizia nr. 2 din 19 ianuarie 2017.

G. DECLARAȚIA ȘI SEMNATURA

Declarăm pe propria onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice.

6 octombrie 2022

Avocați apărători:
Viorel V. BERLIBA

(Handwritten signature of Viorel V. BERLIBA)

(semnătura)

Ivan UNGUREAN

(Handwritten signature of Ivan UNGUREAN)

(semnătura)

Dosarul nr. 21r-2556/21
1-19104650-02-21r-22112021

ÎNCHEIERE

13 decembrie 2022

mun. Chișinău

Colegiul Penal al Curții de Apel Chișinău,
având în componența sa:

Președintele ședinței de judecată
Judecătorii

cu participarea:

Procurorul
Avocatului

Silvia Gîrbu

Sergiu Daguța și Igor Mănăscurtă

Alexandru Casir

Viorel Berliba

examinând în ședință de judecată publică, cererea avocaților Viorel Berliba și Ivan Ungurean *privind ridicarea excepției de neconstituționalitate* din conținutul art. 126 alin. (1), (1¹) din Codul penal, a sintagmei „stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei”, în măsura în care este obligatorie luarea în considerațiune a valorii salariului mediu pe economie prognozat, stabilit la momentul comiterii faptei, care este mai mic decât cel stabilit la momentul judecării cauzei, inclusiv la momentul executării pedepsei penale, antrenând contextul neaplicării efectului retroactiv al legii penale, pe cauza penală pendinte în ordine de recurs, în privința TUFAN Aliona condamnată prin decizia din 03 decembrie 2015 a Curții de Apel Chișinău pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art.326 alin.(3) lit.a) Cod penal al Republicii Moldova, la cererea de aplicarea prevederilor art. 10, 10¹ din Cod penal,

A C O N S T A T A T:

Pe rolul Curții de Apel Chișinău se află în proces de examinare cererea de recurs asupra încheierii din 29.10.2021 a Judecătoriei Chișinău, (sediul Buiucani) în interesele condamnatei Aliona Tufan privind reîncadrarea juridică a faptei prejudiciabile stabilite prin decizia din 03.12.2015 a Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău în privința condamnatei Tufan Aliona și aplicarea unei pedepse mai blânde în temeiul prevederilor 10-10¹ Cod penal.

Prin încheierea din 28.10.2021 a Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani), s-au reîncadrat acțiunile condamnatei Aliona Tufan de la art.326 alin.(3) lit.a) Cod penal la art. 326 alin.(2) lit.c) Cod penal, cu menținerea pedepsei stabilite prin decizia din 03.12.2015 a Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău.

21

Nefiind de acord cu încheierea menționată, avocații Viorel Berliba și Ivan Ungurean, în interesele condamnatei Aliona Tufan, au declarat recurs.

În ședința instanței de recurs, avocații Viorel Berliba și Ivan Ungurean, în interesele condamnatei Tufan Aliona au înaintat o cerere prin care au solicitat instanței de recurs sesizarea Curții Constituționale cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate referitor la verificarea constituționalității textului legii din art. 126 alin.(1)-(1¹) Cod penal, în particular sintagmei: "*stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei*", în măsura în care este obligatorie luarea în considerațiune a valorii salariului mediu pe economie prognozat, stabilit la momentul comiterii faptei, care este mai mic decât cel stabilit la momentul judecării cauzei, inclusiv la momentul executării pedepsei penale, antrenând contextul neaplicării efectului retroactiv al legii penale, în raport cu prevederile art.20 alin.(1), art.23 alin.(2), art.22, art.54 din Constituția Republicii Moldova.

Avocatul Viorel Berliba, în ședința instanței de recurs, a susținut cererea înaintată, a solicitat admiterea acesteia pe motivele indicate în cerere.

În ședința instanței de recurs, condamnată Tufan Aliona a pledat pentru admiterea cererii depuse de către apărătorii ei, privind sesizarea Curții Constituționale cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 126 alin.(1)-(2) Cod penal.

Acuzatorul de stat participant, procurorul Alexandru Casir, în ședința instanței de recurs a solicitat respingerea cererii privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 126 alin.(1)-(2) Cod penal, considerând că textul legii este suficient de clar și nu necesită controlul constituționalității.

Audiind participanții la proces, studiind materialele cauzei, Colegiul penal conchide de a admite cererea avocaților Viorel Berliba și Ivan Ungurean în interesele condamnatei Tufan Aliona privind sesizarea Curții Constituționale cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate pentru a exercita controlul constituționalității art. 126 alin.(1)-(1¹) Cod penal, în particular sintagmei: "*stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei*", în măsura în care este obligatorie luarea în considerațiune a valorii salariului mediu pe economie prognozat, stabilit la momentul comiterii faptei, care este mai mic decât cel stabilit la momentul judecării cauzei, inclusiv la momentul executării pedepsei penale, antrenând contextul neaplicării efectului retroactiv al legii penale, în raport cu prevederile art.20 alin.(1), art.23 alin.(2), art.22, art.54 din Constituția Republicii Moldova.

Conform art. 7 alin.(3) Cod de procedură penală, în cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui

participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora.

Potrivit prevederilor art. 7 alin. (3¹) Cod de procedură penală, la ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile Constituției, limitându-se la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție;

b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei;

d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

În conformitate cu art. 7 alin. (3²) Cod de procedură penală, ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune prin încheiere care nu se supune nici unei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterile judiciare se suspendă.

Conform art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție.

Prin Hotărârea nr.2 din 09.02.2016 a Curții Constituționale a Republicii Moldova pentru interpretarea art.135 alin.(1) lit.a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate), s-a examinat sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 09.12.2015, în temeiul art.135 alin.(1) lit.b) din Constituție, art.25 lit. d) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.38 alin.(1) lit.d) Codul jurisdicției constituționale, de către Curtea Supremă de Justiție, pentru interpretarea art.135 alin.(1) lit.g) din Constituția Republicii Moldova, și s-a hotărât că: *în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său, instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională; excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu; sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții*

Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza; judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: 1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție; 2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; 3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; 4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate. Până la adoptarea de către Parlament a reglementărilor în executarea prezentei hotărâri, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate se prezintă Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza, în temeiul aplicării directe a articolului 135 alineatul (1) lit. a) și g) din Constituție și astfel cum au fost explicate în prezenta hotărâre, în conformitate cu considerentele menționate în cuprinsul acesteia și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

Conform art.135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Astfel, verificând întrunirea în cererea înaintată de către partea apărării în cadrul ședinței de judecată, a condițiilor invocate în Hotărârea nr. 2 din 09.02.2016 a Curții Constituționale a Republicii Moldova și stabilind întrunirea condițiilor menționate, Colegiul penal a ajuns la concluzia de a admite cererea avocaților Viorel Berliba și Ivan Ungurean, în interesele condamnatei Tufan Aliona, privind sesizarea Curții Constituționale cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate pentru a exercita controlul constituționalității dispozițiilor art.126 alin.(1)-(1¹) Cod penal, în particular sintagmei: "stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei", în măsura în care este obligatorie luarea în considerațiune a valorii salariului mediu pe economie prognozat, stabilit la momentul comiterii faptei, care este mai mic decât cel stabilit la momentul judecării cauzei, inclusiv la momentul executării pedepsei penale, antrenând contextul neaplicării efectului retroactiv al legii penale, în raport cu prevederile art.20 alin.(1), art.23 alin.(2) art.22, art.54 din Constituția Republicii Moldova, ori această norma de drept urmează a fi aplicată de către instanța de recurs în prezenta cauza penală în legătură cu examinarea recursului declarat de către condamnată Aliona Tufan și apărătorii ei.

24

În conformitate cu prevederile art. 7, 342 Cod de procedură penală, art.135 alin.(1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova, Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău,

DISPUNE:

Cererea avocaților Viorel BERLIBA și Ivan UNGUREAN, în interesele condamnatei Aliona TUFAN, privind sesizarea Curții Constituționale cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate pentru a exercita controlul constituționalității dispozițiilor art. 126 alin. (1), (1¹) din Codul penal, în particular sintagmei "stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei.", în măsura în care este obligatorie luarea în considerațiune a valorii salariului mediu pe economie prognozat, stabilit la momentul comiterii faptei, care este mai mic decât cel stabilit la momentul judecării cauzei, inclusiv la momentul executării pedepsei penale, antrenând contextul neaplicării efectului retroactiv al legii penale, în raport cu prevederile art. 20 alin.(1), 23 alin.(2), art. 22, art. 54 din Constituția Republicii Moldova, se admite.

Se sesizează Curtea Constituțională cu privire la realizarea controlului constituționalității asupra celor invocate.

Dezbaterile judiciare în prezenta cauza penală **se suspendă.**

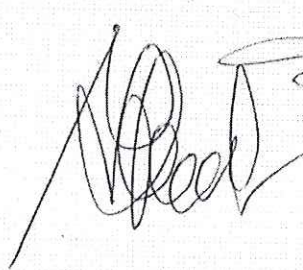
Încheierea nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței, judecătorul

Silvia Gîrbu

Judecătorii

Sergiu Daguța

Igor Mânăscurtă

Copia originală este în posesia Curții de Apel Chișinău.

Judecător

